

have been analyzed in the context of equal and free access of all the citizens to the sources of culture and information. The influence of tele-communicative, computer, digital media-variants of shaping the informative sphere onto the librarian-informative activity, professional consciousness and special training have been traced. The comparative analysis is made of the present-day state of specialists training in Ukraine and other countries. Formulated scientifically based proposals for the harmonization of training for the various communication structures of society in a system of social communications. Identified promising areas of implementation of the model library education in Ukraine.

Keywords: library education, library profession, dissertation.

УДК 02 (477)

Лариса Литвинова,

науч. сотрудник НБУВ, канд. наук по соц. коммуникациям

Проблемы библиотечного образования в диссертационных исследованиях ученых Украины

Рассматриваются диссертации ученых Украины, в которых исследуются проблемы библиотечного образования.

В диссертациях исследуется процесс развития библиотечной профессии в его современных концепциях и стратегических направлениях. Осуществлен теоретический анализ развития библиотечной профессии как педагогической проблемы, который показал приоритетность системно-деятельностного подхода, современной концепции социализации и профессионализации личности, ее интегрированности в обществе. Роль библиотечной профессии в демократизации и гуманизации общества, расширения компетенции библиотекарей в условиях информатизации, анализируется в контексте реализации принципа равного и свободного доступа граждан к культуре и информации. Прослежено влияние на библиотечно-информационную деятельность, профессиональное сознание и специальное образование библиотекарей телекоммуникационных, компьютерных, цифровых, медиа-вариантов организации и использования информационного пространства. Осуществлен сравнительный анализ современного состояния подготовки специалистов в Украине и других странах мира. Сформулированы научно-обоснованные предложения относительно гармонизации подготовки специалистов для разнообразных коммуникационных структур общества в системе социальных коммуникаций. Определены перспективные направления реализации модели библиотечного образования на Украине.

Ключевые слова: библиотечное образование, библиотечная профессия, диссертация.

УДК 002:004.738.5:027.7(477.81)

Тетяна Луцишина,

аспірантка Рівненського державного гуманітарного університету

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА НАУКОВОЇ ТА ОСВІТНЬОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті визначено тенденції формування електронних колекцій, навігаційних і пошукових можливостей інституційних репозитаріїв університетів західного регіону України.

Ключові слова: відкритий доступ, інституційний репозитарій, електронні документи, наукова комунікація, освітня комунікація, репозитарій ВНЗ.

З погляду інформаційного забезпечення навчальної та наукової діяльності вищих навчальних закладів (ВНЗ) особливо актуальною є проблема розміщення наукових та навчально-методичних розробок у відкритому доступі. Проблема книгозабезпечення для університетських бібліотек не нова, тому рух за відкритий доступ набув популярності в освітній галузі. Упровадження нових форм наукової комунікації у світі розпочалося в 90-х роках ХХ ст. Це зумовлено, здебільшого, кризовими явищами економічного розвитку суспільства, які відобразилися на бібліотечній та видавничій справах. Ініціативу відкритого доступу підтримали найбільші університети світу та розпочали процеси щодо їх запровадження і розвитку.

Принципи відкритого доступу – надання необмеженого та безоплатного доступу до наукових публікацій та досліджень шляхом самоархівування в електронних архівах («зелений» шлях відкритого доступу) та опублікування в електронних журналах («золотий» шлях відкритого доступу) – відображені у ряді нормативних документів міжнародного та вітчизняного значення. Концепції відкритого доступу представлено у міжнародних деклараціях – Будапештській (2002 р.), Берлінській (2003 р.), Шотландській (2004 р.). В українському правовому сегменті вони регламентуються Постановою «Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» (2005 р.) [2] та Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» (2007 р.) [1].

Проблему відкритого доступу активно досліджують та обговорюють фахівці бібліотечної та документально-інформаційної сфери. Російські науковці Я. Шрайберг, В. Московкін, І. Лінден та Ф. Лінден, Л. Альошин присвятили свої дослідження питанням запровадження архівів відкритого доступу в роботу університетських бібліотек. Серед вітчизняних бібліотекознавців відомі імена Т. Ярошенко, В. Копанєвої, І. Соколової, С. Назаровця, О. Кузьмінської, Т. Колесникової та ін., що досліджували питання доступу до електронних документів. Історичні аспекти виникнення та розвитку ініціатив відкритого доступу відображені у працях В. Московкіна, І. Лінден та Ф. Лінден, Т. Ярошенко, І. Соколової. Моделі становлення сучасних наукових комунікаційних систем вивчали Я. Шрайберг, Л. Альошин, В. Копанєва, Г. Шемаєва, Т. Колесникова, С. Назаровець. Дослідженням рейтингових позицій українських репозитаріїв у світовій науковій спільноті присвячені праці Ю. Мішакіної, Л. Бакуменко.

Мета статті полягає у визначенні тенденцій формування електронних колекцій та навігаційних і пошукових можливостей інституційних репозитаріїв (ІР) університетів західного регіону України.

Для аналізу обрані інституційні репозитарії університетських бібліотек Львівського зонального методичного об'єднання з методичним центром – Науковою бібліотекою Львівського національного університету імені Івана Франка (НБ ЛНУ ім. І. Франка). До складу цього об'єднання входять тридцять чотири бібліотеки ВНЗ III–IV рівня акредитації Львівської, Волинської, Рівненської, Закарпатської, Чернівецької, Тернопільської, Івано-Франківської областей України.

У вітчизняній практиці архіви відкритого доступу (ВД) отримали назву інституційних репозитаріїв. Інституційний репозитарій – це цифровий архів інтелектуального надбання освітньо-наукових закладів і мережевий сервіс відкритого доступу для зберігання, систематизації та управління цифровими колекціями інтелектуальних продуктів однієї чи кількох університетських спільнот та розповсюдження цифрових матеріалів, створених інституцією чи її співробітниками [5].

Станом на серпень 2014 р. інституційні репозитарії створено у дев'яти із досліджуваних бібліотек. Це Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка, Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка» (НТБ НУ «Львівська політехніка»), Бібліотека Львівського державного університету фізичної

культури, Науково-технічна бібліотека Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя (НТБ ТНТУ ім. І. Пулюя), Наукова бібліотека Тернопільського педагогічного університету імені В. Гнатюка, Бібліотека Буковинського державного медичного університету, Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича (НБ ЧНУ ім. Ю. Федьковича), Бібліотека Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Бібліотека СНУ ім. Л. Українки) і Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія» (НБ НаУ «ОА»).

За даними вебметричних досліджень українських ІР електронний проект «АНТРОПОС» НБ ЛНУ ім. І. Франка та Центру гуманітарних досліджень є одним із кращих в Україні. За інформацією сайту НБ у відкритому гуманітарному архіві розміщуються повнотекстові наукові матеріали гуманітарного характеру, зокрема дослідницькі статті, розвідки, також рецензії, презентації, розділи з книжок, авторські твори та післявидавничі тексти від різних українських наукових товариств та видавництв. Проте охарактеризувати склад фондів репозитарію, його пошукові та навігаційні сервіси не вдалося, оскільки на час здійснення дослідження доступу до ресурсу не було.

Електронний науковий архів НТБ НУ «Львівська політехніка» містить матеріали університету (інституційний репозитарій відкритого доступу) та відкритий електронний архів для самостійного розміщення наукових праць («самоархівування»). Архів працює на програмному забезпеченні DSpace та нараховує 23 941 електронний документ (станом на серпень 2014 р.).

DSpace – це відкрите програмне забезпечення, призначене для керування цифровими даними, яке підтримує:

- збереження різноманітних даних – книг, статей, тез, препринтів, матеріалів конференцій, фото-, відео-, аудіоматеріалів, сканованих об'єктів, наборів дослідницьких даних, засобів візуалізації та симуляції, дистрибутивів ПЗ, навчальних об'єктів тощо;
- повнотекстовий пошук та перегляд за фондами, зібраннями, авторами, назвами, ключовими словами тощо;
- колективне наповнення, редагування та рецензування з розподілом прав доступу;
- керування авторськими правами поданих матеріалів (авторський договір супроводжує кожен поданий автором примірник матеріалу);

• обмін даними за протоколом Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH), що дозволяє створювати сервіси з використанням метаданих із багатьох репозитаріїв – спеціалізовані пошукові системи, дисциплінарні, територіальні та міжнародні реєстри електронних архівів і публікацій тощо [8].

Інтерфейс електронного наукового архіву НТБ НУ «Львівська політехніка» оснащений рубриками «Домівка», «Перегляд», «Довідка», «Шукати в архіві», «Зареєстрованим». Функція «Перегляд» призначена для ознайомлення з документами в архіві за фондами та зібраннями, датами випуску, авторами, заголовками, темами.

У науковому архіві НТБ НУ «Львівська політехніка» виділено фонди:

- «Відкритий науковий архів», який надає доступ до наукових статей та тез доповідей, що були розміщені зареєстрованими користувачами. Цей фонд налічує 69 електронних документів.

- «Електронний архів Науково-технічної бібліотеки», що об'єднує підфонди «Автореферати дисертацій», «Інформаційні та рекламні видання НУ «Львівська політехніка», «Інші наукові та науково-популярні видання», «Вісники та науково-технічні збірники, журнали», «Історичні видання «Львівської політехніки», «Матеріали конференцій», «Навчально-методичні матеріали», «Публікації та електронні документи НТБ, бібліографічні видання». Загальна кількість документів у підфондах – 23 072.

- «Матеріали партнерів», що містить документи Львівського територіального відділення Академії будівництва України, Науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисюка НТУУ «КПІ», Львівського інституту економіки і туризму, Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка.

Пошуковий сервіс «Шукати в архіві» пропонує вибрати необхідний фонд електронного архіву та сформулювати запит. Механізм пошуку враховує можливість конкретизації запиту шляхом використанням фільтрів, тобто пошуку за назвою, автором, датою випуску, темою документа, що уточнюється за допомогою логічних операторів.

Для обслуговування зареєстрованих користувачів Електронного наукового архіву НТБ НУ «Львівська політехніка» запропоновано сервіси «Мій архів матеріалів», «Оновлення на e-mail», «Обліковий запис». Вони призначені для задоволення індивідуальних потреб користувачів і надають можливість змінювати персональні відомості про користувачів, отримувати відомості про нові надходження на електронну пошту, надсилати, редагувати і переглядати документи, створивши персональний архів.

Репозитарій Львівського державного університету фізичної культури працює за системою Joomla та містить автореферати дисертацій за період 2008–2013 рр., дисертації (2001–2014 рр.), патенти (2012–2013 рр.), наукові статті професорсько-викладацького складу (2007–2013 рр.), навчально-методичні матеріали кафедр. У навчально-методичних матеріалах представлені лекції, програми, тести, контрольні роботи, робочі програми навчальних дисциплін двадцяти трьох кафедр університету. Матеріали у фондах архіву подають у вигляді списків із посиланнями на повні тексти документів. Недоліком у роботі відкритого архіву Львівського державного університету фізичної культури є відсутність пошуку та навігації.

Інституційний репозитарій НТБ ТНТУ ім. І. Пулюя ELARTU створений у 2008 році на програмному забезпеченні DSpace. Інтерфейс архіву визначений вищезазначеним програмним забезпеченням та має стандартний перелік рубрик. У верхній частині головної сторінки розміщені функціональні форми пошуку, реєстрації та вибору мови для роботи з архівом.

На сьогодні у цьому електронному архіві розміщено 2698 електронних документів, які розподілені на тридцять фондів. Структура фондів репозитарію відповідає потребам ВНЗ та характеризує його науково-освітню діяльність. Крім матеріалів структурних підрозділів університету та його партнерів, електронний архів має такі фонди: «Авторські публікації дослідників», «Вісник ТНТУ», «Газета «Університетські вісті», «Галицький економічний вісник», «Дисертації та автореферати», «Електронний фонд Івана Пулюя», «Журнал «Соціально-економічні проблеми і держава», «Звіти з наукових досліджень», «Матеріали конференцій, семінарів, читань», «Навчальні матеріали», «Науково-технічна бібліотека», «Роботи студентів», «Щорічник «Результати діяльності університету».

Ієрархія рубрики «Перегляд» побудована у такий спосіб: фонди та зібрання; дати випуску; автори; заголовки; теми; останні надходження.

В ELARTU можна здійснювати простий та детальніший пошук. Простий пошук передбачає вибір фонду зі структури архіву та формулювання запиту. Сформульований запит буде порівнюватися з такими метаданими, як заголовок, автори, анотація, серія, спонсор, поля ідентифікатора та в повному тексті документа. Детальніший пошук дозволяє варіювати та поєднувати параметри пошуку в конкретному фонді репозитарію. Пошуковий образ документа можна сформулювати за допомогою ключових слів, авторів, назви, теми, опису, серії, спонсора, ідентифікатора,

мови (ISO). Як додаткові параметри пошуку використовують такі засоби: усикання слів, морфологічний пошук, пошук за фразами. Обов'язкова наявність слова, вилучення небажаних слів, побудова виразів пошуку за допомогою логічних операторів.

Зареєстрованим користувачам в ELARTU запропоновано стандартний для програмного забезпечення DSpace перелік сервісів: «Мій архів матеріалів», «Оновлення на e-mail», «Обліковий запис».

Усі інструктивні матеріали щодо користування архівом від реєстрації та розміщення матеріалів у репозитарії до алгоритму пошуку детально описані та проілюстровані у методичних матеріалах, посилання на які розміщені на головній сторінці ELARTU.

Аналогічне програмне забезпечення застосовується в архіві ВД ARRChNU Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича. Назва репозитарію ARRChNU є скороченням повної назви електронного Наукового репозитарію Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича англійською мовою (Academic Research Repository at the ChNU). Його адреса в Інтернеті: <http://arr.chnu.edu.ua>.

Мета та завдання ARRChNU чітко задекларовані у проєкті «Положення про Науковий репозитарій Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича» [7]:

- забезпечити місце і спосіб централізованого і довготривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів творів;
- сприяти зростанню популярності університету шляхом представлення його наукової продукції у глобальній мережі;
- збільшити цитованість наукових публікацій працівників Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича шляхом забезпечення вільного доступу до них за допомогою Інтернету;
- створити надійну і доступну систему обліку публікацій наукових робіт факультетів і окремих працівників.

Ознайомитися із «Положенням» та політикою формування зібрань, їх змістом, форматами, метаданими та «Інструкцією реєстрації користувача ARRChN» можна безпосередньо на головній сторінці архіву. Традиційно інтерфейс IP містить рубрики «Шукати в архіві», «Перегляд», «Зареєстрованим», призначення яких було описано вище.

За змістом формування наукових зібрань науковий архів є універсальним. Він складається із фондів, згрупованих за галузями знань: «Біологія», «Географія», «Економіка» та ін. Особливими фондами в ієрархії

IP є «Автореферати та дисертації» і «Наукова бібліотека ЧНУ», до складу якого входить спільнота «Alma mater». Ця спільнота комплектується зібраннями з історії та сучасності університету. Кожна спільнота має колекції «Монографії», «Навчально-методичні матеріали», «Статті».

Процедура пошуку в архіві ВД ARRChNU Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича відбувається згідно з механізмами пошуку програмного середовища DSpace.

Подібними є ієрархічна побудова та принципи роботи IP Буковинського державного медичного університету, оскільки він також базується на програмній платформі DSpace. У структурі «Інтелектуальних фондів БДМУ» серед збірок фондів виділені: «Бібліотека», «Дисертації та автореферати», «Друковані праці студентів та молодих вчених БДМУ», «Збірники наукових та навчально-методичних форумів», «Навчальна література», «Періодичні видання БДМУ», «Підрозділи БДМУ». У кожному фонді виділено субфонди та найновіші матеріали. На нашу думку, така структуризація фондів інституційного репозитарію найбільш адаптована до потреб вищої школи.

У рубриці «Перегляд» можна переглядати фонди і збірки, документи за датою видання, за авторами та назвами, тематикою. Відмінним у роботі «Інтелектуальних фондів БДМУ» є наявність рубрики «Мій аккаунт», яка забезпечує авторизацію в архіві з поштових скриньок у домені БДМУ. Також наявні посилання на архіви відкритого доступу інших університетів України та можливість надіслати відгук.

Архітектура інституційного репозитарію Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки eSNUIR не відрізняється від інших репозитаріїв, які працюють у програмному середовищі DSpace. IP створений у 2011 році і знаходиться за електронною адресою: <http://esnuir.eenu.edu.ua/>.

Основні елементи інтерфейсу eSNUIR такі:

1. Блок входу і реєстрації користувачів.
2. Блок швидкої навігації, простого і детального пошуків.
3. Блок перегляду вмісту eSNUIR за фондами, зібраннями, датами випуску та надходження, авторами, назвами, термінами.
4. Блок керування матеріалами та налаштуваннями для зареєстрованих користувачів.
5. Головна робоча зона.

6. Контекстний блок.

Відмінними від інших репозитаріїв є зібрання документів, що згруповані у фонди: «Анотовані звіти науково-дослідних тем» (розділ не має наповнення); «Дисертації та автореферати, захищені в СНУ» (1); «Матеріали наукових конференцій» (113); «Наукові видання СНУ» (1474) (у цьому підфонді представлено дев'ять назв електронних видань СНУ); «Наукові роботи студентів та аспірантів» (93); «Фонди факультетів та підрозділів» (цей підфонд нараховує 2507 видань та надає доступ до зібрань документів бібліотеки, інститутів та факультетів СНУ). У межах інститутів та факультетів структуризація документів здійснюється за видовою ознакою і поділяється на навчально-методичні матеріали та наукові роботи. У підфондах наукового архіву подається інформація про нові матеріали.

Важливим компонентом інтерфейсу eSNUIR є «Інструкція щодо самоархівування авторських робіт в Інституційному репозитарії СНУ імені Лесі Українки», у якій пояснюється порядок додавання матеріалів в архів. Ця інструкція є запорукою того, що наукова та студентська спільнота університету будуть розмішувати свої наукові доробки у відкритому доступі. Проблемні питання щодо функціонування репозитарію можливо вирішити з адміністратором за допомогою електронної адреси, розміщеної у контекстному блоці. Крім електронної адреси адміністратора є посилання на сайт Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, сайт бібліотеки цього університету та інші електронні архіви України.

Цифровий архів Національного університету «Острозька академія» використовує програмне забезпечення EPrints. Ця система використовується для формування й управління відкритими архівами та дозволяє розмішувати різні види документів: статті, книги, патенти, дисертації, навчальні, аудіо-, відеоматеріали та ін. Набір метаданих формується залежно від виду документа. Програма дозволяє розмішувати матеріали зі збереженням авторських прав у відкритому чи закритому вигляді. EPrints надає можливість введення ключових слів та анотацій паралельно англійською мовою, що робить архів доступним для іноземних користувачів. Для опису документів у системі використовуються метадані Дублінського ядра та підтримується протокол обміну метаданими OAI-PMH [4].

Для користувачів структура IP НаУ «ОА» репрезентована рубриками: «Останні внесення», яка дозволяє переглядати документи, внесені в архів

за останній тиждень; «Пошук по архіву», що дозволяє здійснювати простий та розширений пошук. Для простого пошуку необхідно ввести пошуковий запит. Розширений пошук у е-репозитарії НаУ «ОА» можна здійснювати за численним переліком метаданих: документами, назвою, авторами, резюме, датою, неконтрольованими ключовими словами, темою, типом елементу, підрозділом, редакторами, статусом, рецензією, назвою журналу чи публікації, форматом. Біля кожного пошукового поля розміщено клавішу допомоги, активізувавши яку можна отримати підказку щодо заповнення пошукової форми. Не обов'язково заповнювати всі поля пошукової форми. Існує можливість встановлення обмежень метаданих, за якими буде проводитися ідентифікація документів. Відібрані матеріали можна експортувати у різні формати електронних документів.

«Перегляд архіву» дозволяє вибрати значення із переліку зазначених тем. Тематична побудова е-репозитарію здійснена відповідно до галузей науки. Архів містить документи НаУ «ОА» (звіти підрозділів та нормативні документи), методичні матеріали, навчальні матеріали та презентації, наукові збірники НаУ «ОА».

Рубрика «Про цей архів» надає інформацію про програмне забезпечення е-репозитарію НаУ «ОА» із посиланням на офіційний сайт EPrints; «Умови використання» пояснює політику використання матеріалів у архіві.

Цифровий репозитарій Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП) нараховує 461 електронний документ, які розподілено у фонди відповідно до напрямів підготовки та спеціальностей, за якими здійснюють підготовку у НУВГП. Репозитарій працює на програмному забезпеченні EPrints, тому інтерфейс архіву ідентичний е-репозитарію НаУ «ОА».

Рубрика «Перегляд» цифрового архіву НУВГП забезпечує перегляд документів за роком, за темою, за відділом (структурним підрозділом університету), за автором та шифром документів. Навігація та пошуковий сервіс IP НУВГП функціонують відповідно до програми EPrints.

Для наукових досліджень, які представлено у відкритому доступі, особливо гостро стоїть проблема захисту авторських прав. В архівах ВД передбачено ідентифікатор для цитування та посилання на матеріали, розміщені в репозитаріях. З огляду на це на сайті НТБ ТНТУ ім. І. Пулюя розміщено посилання на наукометричні бази даних Web of Science, Scopus – найбільші у світі реферативні БД з можливостями відстеження наукової

цитованості публікацій. Зокрема, за оцінкою рейтингу Webometrics, який характеризує загальний показник веб-впливу університету і враховує такі критерії аналізу веб-домену, як розмір, помітність, «вагомий файли» та індекс цитованості, станом на липень 2014 р. Національний університет «Львівська політехніка» посідає дев'яте місце в Україні (1932 у світі); Львівський національний університет імені Івана Франка посів одинадцяте місце в Україні (2425 у світі); Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя – вісімнадцяте місце в Україні (2987 у світі).

Отже, всі університетські архіви містять у відкритому доступі автореферати дисертацій, дисертації, наукові публікації викладачів, співробітників, аспірантів та студентів, матеріали конференцій, навчально-методичну літературу, звіти про науково-дослідну роботу, статті з фахових та періодичних видань.

За змістом проаналізовано IP – універсальні, оскільки об'єднують документи із різних галузей знань. Систематизуються матеріали в архівах у колекції фондів і субфондів із традиційним пошуком за пошуковим виразом та розширеними можливостями пошуку за назвою, авторами, ключовими словами, анотацією, датою, темою, типом елемента, відділом, редактором та іншими метаданими.

Найдаліші рішення структурної композиції фондів у репозитарії знайшли Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки та Буковинський державний медичний університет, які розмістили фонди згідно зі структурою вищу.

Необхідно відзначити пошуковий апарат е-репозитарію Національного університету «Острозька академія», тому що він оснащений допоміжними підказками щодо заповнення пошукової форми.

Лише на сайтах НТБ ТНТУ імені І. Пулюя, НБ ЧНУ імені Ю. Федьковича, СНУ ім. Л. Українки та НаУ «ОА» розміщена роз'яснювальна інформація щодо функціонування, порядку розміщення матеріалів та захисту авторських прав в архівах відкритого доступу. Крім інструктивних матеріалів, на сайтах НТБ ТНТУ імені І. Пулюя, НБ ЧНУ ім. Ю. Федьковича є посилення на інтернет-ресурси за темою «Інституційний репозитарій».

Аналіз функціонування IP доводить, що процес їх запровадження і розвитку в Україні тільки набирає оберти. Як правило, формування електронних колекцій документів у архівах ВД проходить відповідно до профілю фахової підготовки ВНЗ. Навігаційні та пошукові можливості

українських IP відповідають сервісним можливостям програмного забезпечення, на основі яких функціонує архів. Однак бібліотеки мають можливість і зобов'язані розміщати в архівах нормативні, інструктивні та методичні матеріали щодо функціонування IP, політики розміщення наукових та навчальних документів в архіві, механізмів здійснення пошуку документів у репозитарії.

Список використаних джерел

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. : Закон України від 09.01.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрана.
2. Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні : Постанова Верховної Ради України від 01.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3175-15>. – Назва з екрана.
3. Бакуменко Л. Корпоративні інституціональні репозитарії бібліотек вищих навчальних закладів : відкритий доступ до наукових публікацій / Л. Бакуменко // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 10. – С. 18–21.
4. Захарова Г. М. Открытый доступ в действии : репозиторий вуза / Г. М. Захарова, И. С. Солдатенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ellib.gpntb.ru/subscribe/index.php?journal=ntb&year=2010&num=5&art=5>. – Загл. с екрана.
5. Кузьмінська О. Г. Інституційний репозитарій як складова електронної бібліотеки сучасного ВНЗ [Електронний ресурс] / О. Г. Кузьмінська. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/firstforum/m19.html>. – Назва з екрана.
6. Мішакіна Ю. П. Інституціональні цифрові депозитарії : аналіз стану в Україні та перспективи розвитку / Ю. П. Мішакіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S2_S2P. – Назва з екрана.
7. Положення про «Науковий репозитарій Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича» : (Проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arr.chnu.edu.ua/> – Назва з екрана.
8. Робота з інституційним репозитарієм ELARTU : метод. рекомендації / О. К. Шкодзінський, Г. Я. Онисько, С. О. Костишин, С. О. Дубик, С. О. Войт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/223>. – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC 002:004.738.5:027.7(477.81)

Tetiana Lutsyshyna,

graduate student the Department of Library Science and Bibliography
at Rivne State Humanitarian University

**Institutional repository as a promising form of scientific
and educational communication at the higher education**

In the context of information support of educational and scientific activities of higher education institutions is particularly actual problem placing scientific and methodological developments in the open access. The principles of open access-providing unlimited and free access to scientific publications and research by self-archiving in electronic archives («green» way of open access) and published in electronic journals («gold» open access path). The article identifying trends forming electronic collections and navigation and search possibilities institutional repositories University of Western Ukraine. Structural analyzes, typological features and content systematization materials in the archives, traditional search mechanisms expression search and advanced search in different metadata. There are given the idea that the formation of electronic collections of documents in the archives of open access is in accordance with the profile of professional training universities. Navigation and search capabilities Ukrainian institutional repositories responsible service in the software on which operates archive. Recommendations for placement in the archives regulatory, instructional and teaching materials on the functioning institutional repositories, policy research and educational placement of documents in the archive, mechanisms for searching documents in the repository.

Keywords: college repository, educational communication, electronic documents, institutional repository, open access, scientific communication.

УДК 002:004.738.5:027.7(477.81)

Татьяна Луцишина,

аспирант кафедры библиотекведения и библиографии
Ровенского государственного гуманитарного университета

**Институционный репозиторий как перспективная форма научной
и образовательной коммуникации в высших учебных заведениях**

В контексте информационного обеспечения образовательной и научной деятельности высших учебных заведений особенно актуальной является проблема размещения научных и учебно-методических разработок в открытом доступе. Принципы открытого доступа – предоставление неограниченного и бесплатного доступа к научным публикациям и исследованиям путем самоархивирования в электронных архивах («зеленый» путь открытого доступа) и публикации в электронных журналах («золотой» путь открытого доступа). В статье определены

тенденции формирования электронных коллекций, навигационных и поисковых возможностей институционных репозитариев университетов западного региона Украины. Проанализированы структурные, типологические и смысловые особенности систематизации материалов в архивах, механизмы традиционного поиска по поисковому запросу и расширенного поиска по различным метаданным. Выдвинут тезис о формировании электронных коллекций документов в архивах открытого доступа в соответствии с профилем профессиональной подготовки высших учебных заведений. Навигационные и поисковые возможности украинских институционных репозитариев отвечают сервисным возможностям программного обеспечения, на базе которых функционирует архив. Разработаны рекомендации по размещению в архивах нормативных, инструктивных и методических материалов, касающихся функционирования институционных репозитариев, политики размещения научных и учебных документов в архиве, механизмов осуществления поиска документов в репозитории.

Ключевые слова: институционный репозитарий, научная коммуникация, образовательная коммуникация, открытый доступ, репозитарий вуза, электронные документы.